

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Výzkum čmeláků u nás	10
4. Zařazení čmeláků v biologickém systému	15
5. Jak čmeláci žijí a vysvětlení pojmů.....	17
5.1. Proč rodina	17
5.2. Vznik rodiny.....	17
5.2.1. Soliterní fáze života matky.....	18
5.2.2. Život rodiny.....	22
6. Chovy čmeláků v laboratoři – model čmeláka zemního <i>B. terrestris</i>	29
6.1. Zařízení potřebné k chovu.....	29
6.2. Potrava.....	31
6.3. Stimulace matek k plodování	32
6.3.1. Přípravné období	32
6.3.2. Přidání dělnic včely medonosné.....	33
6.3.3. Přidání kokonů z jiného hnízda	34
6.3.4. Přidání dělnice <i>B. terrestris</i>	35
6.3.5. Dvojice matek	35
6.3.6. Kombinované postupy.....	36
6.3.7. Využití plodových extraktů a feromonů.....	37
6.4. Výživa plodujících matek.....	38
6.5. Výchova rodiny	38
6.6. Charakteristika plodu jednotlivých kast	39
6.7. Získání mladých matek a péče o ně.....	39
6.7.1. Přirozený chov matek.....	39
6.7.2. Záměrný chov matek	42
6.7.3. Oplozování matek	43
6.8. Přechování matek v chladnu a jejich aktivizace..	45

6.9. Matky získané z přírody.....	46
7. Využití metody k chovu jiných druhů.....	48
7.1. Čmelák hájový, <i>B. lucorum</i>	48
7.2. Čmelák skalní, <i>B. lapidarius</i>	49
7.3. Čmelák luční, <i>B. pratorum</i>	51
7.4. Čmelák sorojský, <i>B. soroensis</i>	53
7.5. <i>B. cryptarum</i> , čmelák norový.....	54
7.6. Čmelák rokytový, <i>B. hypnorum</i>	55
7.7. <i>Bombus magnus</i>	56
7.8. Čmelák zemní, <i>B. terrestris</i> , světlá rasa.....	56
8. Smíšené metody chovu (start v laboratoři, dochov venku).....	58
8.1. Model chovu čmeláka rolního, <i>B. pascuorum</i>	58
8.2. Čmelák lesní, <i>B. sylvarum</i>	61
8.3. Čmelák úhorový, <i>B. ruderarius</i>	63
8.4. Čmelák proměnlivý, <i>B. humilis</i>	64
8.5. Čmelák zahradní, <i>B. hortorum</i>	65
8.6. Čmelák humenní, <i>B. ruderatus</i>	67
8.7. Čmelák pruhovaný, <i>B. subterraneus</i>	67
9. Další poznatky z chovů.....	69
9.1. Larvální vývoj.....	69
9.2. Doba života rodin.....	69
9.3. Druhá plodující generace.....	70
9.4. Podíl mladých matek na práci rodiny.....	71
9.5. Využití matek z přírody k laboratorním chovům.....	72
10. Škůdci v laboratorních chovech.....	73
10.1. <i>Ascospaera apis</i> , Fungi, Ascosphaeraceae.....	73
10.2. <i>Melittobia</i> sp. Hymenoptera, Eulophidae.....	73
10.3. <i>Locustacarus buchnerii</i> , Acari, Podapolipidae, tracheální roztoč.....	74

10.4. <i>Plodia interpunctella</i> , Lepidoptera, Pyralidae, zavíječ paprikový	74
10.5. <i>Aphomia sociella</i> , Lepidoptera, Pyralidae, zavíječ čmeláci	75
10.6. <i>Brachicoma devia</i> , Diptera Sarcophagidae	75
10.7. <i>Psithyrus</i> sp., Hymenoptera, Apidae, pačmeláci	76
10.8. Ostatní škůdci	77
11. Chovatelské zkušenosti J. Čížka a M. Stuchla	79
12. Úprava úlků pro venkovní stanoviště	83
13. Tradiční usazování matek	85
14. Rozlišovací znaky hojnějších druhů čmeláků a pačmeláků	88
14.1. Čmeláci	88
14.1.1. Čmeláci skladující pyl (pollen storers)	89
14.1.2. Čmeláci stavějící pylové kapsy k plodu (pocket makers)	91
14.1.3. Ostatní druhy čmeláků podle literárního popisu	93
14.2. Pačmeláci <i>Psithyrus</i> spp.	94
15. Poznámky k ochraně zdraví	98
16. Seznam použité a doporučené literatury	100
17. Poděkování	113
Tab.1: Seznam druhů našich čmeláků a pačmeláků podle Pavelky a Smetany (2003)	114
Seznam obrázků	116
Obrazová příloha	121